

УДК 336.742

Тимчишин-Чемерис Юлія Василівна

кандидат економічних наук,

в.о. доцента кафедри обліку і фінансів

Львівський інститут економіки і туризму

Тымчышын-Чемерыс Юлия Васильевна

кандидат экономических наук,

и.о. доцента кафедры учета и финансов

Львовский институт экономики и туризма

Tymchyshyn-Chemerys J.

doctor of economics (PhD), associate professor

Lviv Institute of economics and tourism

Цьона Галина Юрїївна

студентка 4 курсу

Львівський інститут економіки і туризму

Цьона Галина Юрьевна

студентка 4 курса

Львовский институт экономики и туризма

Tsona H.

Four year student

Lviv Institute of economics and tourism

ВПЛИВ ЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМИ ГРОШЕЙ

ВЛИЯНИЕ ЭВОЛЮЦИОННОГО ПРОЦЕССА НА ФОРМЫ ДЕНЕГ

EVOLUTIONARY PROCESS IMPACT ON THE MONEY FORMS

Анотація: Висвітлено різноманітні форми, яких набували гроші в процесі їх еволюції. Розглянуто основні властивості та види грошей.

Ключові слова: гроші, повноцінні гроші, товарні гроші, неповноцінні гроші, готівка, безготівкові гроші.

Аннотация: Освещены различные формы, которые приобретали деньги в процессе их эволюции. Рассмотрены основные свойства и виды денег.

Ключевые слова: деньги, полноценные деньги, товарные деньги, неполноценные деньги, наличные, безналичные деньги.

Annotation: The article deals with the various forms which money acquired during their evolution. The article presented basic properties and types of money.

Keywords: money, fiduciary money, commodity money, fiat money, cash, commercial bank money.

Гроші як, економічна категорія, постійно розвивалися, відповідним чином відбувалися зміни у формах та видах їх практичного використання. Сучасна ринкова економіка діє на основі різних форм грошей, виникнення яких пов'язане з тривалим розвитком функцій грошей і суспільного обміну. До початку ХХ ст. у товарному виробництві й обігу існувало чотири типи загального еквівалента: товарно-лічильний, товарно-ваговий, металокарбований і емісійний. До товарно-лічильного загального еквівалента належали товарні гроші: знаряддя праці, худоба, раби, прикраси тощо. Товарно-ваговий пов'язаний з продуктами рослинного походження, що мало псувалися, а пізніше – і з металами. Металокарбований тип передбачає наявність металевих грошей у вигляді монет, а емісійний – різні знаки вартості на спеціальному папері з певною атрибутикою.

Цій проблематиці приділено значну увагу в наукових працях провідних зарубіжних і вітчизняних економістів: Л. Вальраса, С. Гасанова, А. Демківського, У. Джевонса, Дж. Кейнса, І. Лютого, А. Маршалла, Дж. С. Міля, Д. Патінкіна, С. Реверчука, П. Самуельсона, М. Савлука, М. Туган-Барановського, М. Фрідмана та ін.

Різноманітні форми, яких набували гроші, доцільно простежити в процесі їх еволюції.

Сучасна ринкова економіка діє на основі різних форм грошей, виникнення яких пов'язане з тривалим розвитком функцій грошей і

суспільного обміну. Процес розвитку і еволюції форм грошей від зародження і до сучасних грошей можна подати так:

За критерієм матеріально-речового змісту розрізняють дві групи носіїв грошових властивостей: повноцінних і неповноцінних.

Повноцінні гроші – це гроші, які мали внутрішню реальну вартість, адекватну вартості товару, який виконував функцію грошей, чи вартості того матеріалу, з якого гроші були виготовлені (золоті чи срібні монети). Також, **повноцінними** називають гроші, що виготовлені з товару, мають однакову внутрішню вартість у сфері обігу і за умов переходу у скарб [8, с.23]. Висхідною формою повноцінних грошей стали товарні гроші.

Відомо, спершу як гроші, використовувалися різноманітні товари, котрі виокремилися із загальної маси і почали виконувати роль загального еквівалента. *Товарні гроші* - це різновид грошей, які є товаром. Тобто предмети, які можна безпосередньо використовувати, проте одночасно, вони виступають і як еквівалент вартості інших товарів. Купівельна спроможність товарних грошей ґрунтується на вартості, властивій конкретному товару, який виступає в ролі грошей. Ще в прадавні часи постійне отримання додаткового продукту привело до виникнення обміну. Спочатку об'єктами обміну було те, що давала природа: цінні породи дерев, камені, тютюн, зерно, сіль, какао-боби, шкіри, мушлі, риба, рідкісні черепашки. З розвитком скотарства, землеробства, різних ремесел поняття "скарб" приймає різні форми. Так, на рубежі III і II тис. до н.е. в північній половині Європи від Рейну до Дніпра символом багатства стає велика рогата худоба. Недаремно на старослов'янській мові "скотарниця" - це скарбниця. Найбільшим скарбом давнього Китаю був шовк, який дуже цінувався. Згодом люди почали обмінюватися предметами, які їм були найнеобхідніші, тобто це були перші кроки зародження торгівлі [2, с.228].

Торгівля зародилась в незапам'ятні часи, вона давніша, навіть за землеробство. Як доказали археологічні розкопки в Європі, торгівля існувала ще на зорі кам'яного віку. При цьому торгівля відбувалась між племенами, які жили далеко один від одного. Торгівля відіграла величезну роль в історії

людства. Саме купці стали ініціаторами мореплавства в пошуках невідомих земель, де можна було б добути різноманітні товари. З розвитком торгівлі з'являються гроші [2].

З часом люди зрозуміли, що, навіть, ті товари, котрі використовуються як гроші, псуються, їх тяжко зберігати в такий спосіб, щоби вони не втрачали своєї вартості та не знецінювалися. Тому на роль загального еквівалента пропонували різноманітні метали: цинк, олово, залізо, бронза, мідь і, нарешті, золото та срібло. Наприклад, першим засобом оплати в Римі, як і в інших народів, була худоба. Оскільки цей обмінний еквівалент був надто громіздкий, його замінили злитком міді у такому співвідношенні: один віл дорівнював 10 вівцям або 100 фунтам міді. Така грошова одиниця існувала в Римі до IV ст. до н.е. Згодом римляни почали відливати мідні монети відповідної маси [2].

Метали також використовувалися як гроші у різних формах: порошку, кусочків, зливків тощо. Але якщо для розрахунків застосовувався, наприклад, золотий порошок чи самородок, продавець певного товару мусів бути впевненим, що метал справжній і важить саме стільки, скільки декларує покупець. Тому зливки виявилися більш придатними для грошового обігу. Необхідно лише було, щоби якийсь авторитетний інститут (ремісничий цех, церква, правитель) проставив на них свій штамп і тим засвідчив: у цьому шматку дійсно є відповідна кількість металу встановленої якості [6, с.41].

Найбільшими і найоригінальнішими вважаються гроші з острова Яп архіпелагу Каролінських островів у західній частині Тихого океану. Вони й досі перебувають в обігу, хоч їх не можна ні носити, ні сховати в кишеню. Це диск з вапняку з отвором у середині, в який можна просунути палицю для перекочування. Великі монети мають діаметр 3,5 метра і важать 5 тонн. Цікаво, що на острові Яп немає каменоломель: вапнякові диски доставляли на плотах з островів Палау чи Гуам за 200-300 миль. Зазвичай великі монети лежали перед будинком власника. На такий диск діаметром 50 сантиметрів місцевий житель міг купити поросю або 100 кокосових горіхів, а на монету діаметром у 1,2 метра - човен-каное або дружину. На Соломонових островах

(Тихий океан) за гроші правили собачі зуби. Місцеві жителі нанизували їх на разки, як намисто [15].

Найдавнішими є монети з електри - сплаву золота і срібла. Вперше вони з'явилися у Лідії в Малій Азії (852-685 р. до н.е.).

Найважчими грошима з металу (19 кілограмів 710 грамів) вважаються шведські мідні монети прямокутної форми, які випускались у XVIII ст. У кутках монети-плити були відбитки королівської печатки, в центрі - ще один відбиток і номінал монети. Найлегшими металевими монетами є непальські срібні гроші, випущені в 1740 р. За розміром вони були 2х2 міліметра і важили 0,008-0,014 грама. Іноді монету навіть розпилювали на 2 або й на 4 частини для дрібних покупок. Найбільшою за вартістю була індійська золота монета у 200 мохурів, викарбувана у 1654 р., вагою 2 кілограми 177 грамів і 136 міліметрів у діаметрі. Відбиток монети зберігається у Британському музеї в Лондоні. Єдиний відомий екземпляр цієї монети зник в індійському штаті Біхар у 1810 р. [15].

На аукціонах старовинні монети коштують дуже дорого, наприклад, за срібну драхму давніх Афін було заплачено 314 тисяч доларів.

У деяких азіатських країнах (Японія, Малайя) відливались "грошові дерева". Коли треба було щось купувати, власник "зривав" монету з "дерева".

Золоті монети ацтеків відливались у вигляді зображень людини, сокири. У Зімбабве монетами слугували бронзові дзвіночки, а в Китаї можна було зустріти гроші у вигляді ножів. Певний вид браслетів слугував як гроші у племен, що заселяли Берег Слонової Кості. Власники носили їх як прикраси - на шиї, руках і ногах, а при потребі - знімали і розраховувались.

Але використання великих зливків, зокрема для невеликих торговельних угод, було незручним, бо їх треба було розрубувати на шматочки. Згодом виявилось, що оптимальною формою зливка є кругла, бо вона менше зношується в обігу. Лицьова сторона монети називалася аверс, зворотна – реверс і обріз – гурт. З метою запобігання псуванню монети, гурт почали робити нарізним. Так виникла *монета*, що містила визначену і гарантовану її емітентом кількість дорогоцінного металу; мали встановлені

законом відокремлювальні ознаки (зовнішній вигляд, ваговий вміст). Монета - найдавніший вид грошей. Монета - слово латинського походження, яке набуло поширення в античній Греції і Римі. Монета - один з епітетів римської богині Юнони, що дослівно означає "порадниця", "попередниця" [15].

Перші монети з'явилися майже двадцять шість століть тому в Стародавньому Китаї і Лідійській державі. В Київській Русі перші карбовані монети датуються IX-X століттям. Грошові системи Київської Русі, як і інших країн, до складу яких входили українські землі, визначалися загальноєвропейськими процесами, але з урахуванням характерних особливостей та традицій лічби [3].

Писемні джерела Київської Русі називають п'ять елементів грошової системи : гривню, куну, ногату, резану, виверицю (векшу) [12, 14].

Куну ототожнюють з основними срібними монетами грошового обігу: арабським дирхемом, візантійським міліарісієм, давньоруським срібляником та західноєвропейським денарієм. Ногату найчастіше виводять від арабського "нагд" - дзвінка, повноцінна, відбірна монета і пов'язують з окремою групою якісних повноцінних арабських дирхемів. Резану поєднують з обрізками кун, фрагментами арабських дирхемів, які часто знаходять у давньоруських скарбах. "Виверицею" або "векшею", що дорівнювала сотій частині гривні, була вочевидь шкірка білки (у деяких регіонах України білку й досі називають "векшею" або "вивіркою").

Перші руські монети були викарбувані наприкінці X - на початку XI ст., у часи правління князів Володимира, Святополка і Ярослава Мудрого. За зразок для їхнього карбування було прийнято візантійські монети [3].

Першою спробою вироблення системи власної валюти стало карбування під керівництвом князя Володимира Великого київських злотників та срібняків. Нині відомо багато зразків цих княжих монет. Злотник Володимира мав вагу 4,4 г., срібняк - довільну вагу від 1,73 до 4,68 г. На лицьовому боці (аверсі) цих монет звичайно карбувалися зображення самого князя, на зворотному (реверсі) - княжий родовий знак (тризуб). Саме

зображення на срібняках Володимира стало основою для створення у 1917-1918 рр. сучасного державного герба України. Мета випуску золотників і срібників була суто пропагандисткою та політичною, передовсім - проголосити на весь світ суверенність Давньоруської держави. Монети ці були доволі поширені у грошовому обігу як на території Київської держави, так і поза її межами. Таким чином, возвеличення князя та його держави було досягнуто [11, 14].

Крім Володимира Великого, княжу монету карбували також його син Ярослав Мудрий (1019-1054) та двоюрідний брат Ярослава Святослав Турівський. Так, срібняк Ярослава мав на аверсі зображення святого покровителя князя - Юрія Звितязця, а на реверсі - знову-таки княжий знак (тризуб). Срібні монети були випущені Ярославом Мудрим під час його князювання у Новгороді (до 1014р.). Приймавши великокняжий престол у Києві, Ярослав Мудрий не продовжив монетного карбування.

Відсутність міцної сировинної бази, недоліки у технічній організації карбування, а також повне незнання законів товарно-грошового обігу призвело до зниження якості руських монет X-XI ст. [5].

Гривня у Київській Русі мала два різновиди - київський та чернігівський. Київська гривня у XI-XII ст. - це злиток срібла шестикутної форми вагою близько 160 г, у XIII ст. вагою 196 г. Чернігівська гривня мала ромбоподібну форму і постійну вагу у 196 г. Крім срібної, у XII столітті існували також золоті гривні, що поділялися на 72 золотники (один золотник дорівнював 4,4 г золота).

На думку етимологів, первісне значення слова "гривна" - "шийна прикраса" - доповнилося значенням "грошова одиниця" внаслідок звичаю робити шийні прикраси з монет. Цей звичай мав поширення в Україні і зберігся фактично до наших днів.

У XII ст. з обігу давньоруських земель майже зникла карбована монета, і гривня стає основним елементом грошової системи Давньої Русі.

Починаючи з XIII ст. в Новгороді входить в обіг "рубель", який отримували, перерубуючи гривню навпіл. Звідси й назва. Такі "гроші" були важкувати, та й відрубувати було не завжди зручно.

У XIII ст. з'явилися також карбованці - срібні злитки, вагою удвічі менші за гривню. Ця грошова одиниця, однак, недовго побутувала на українських землях і закріпилася переважно у Новгородській та Московській землях. Так, у Новгороді у XV ст. срібний карбованець уже остаточно витіснив гривню з обігу [5].

Наприкінці XII ст. кунна система в Київській Русі зазнала занепаду. Її почали замінювати київські та чернігівські гривні. Однак окремі залишки кунної системи збереглися аж до початку XV ст.

Металеві гроші спочатку з'явилися як різної форми та ваги шматки металу. Лише з часом з'явилася кругла монета – найдосконаліша форма повноцінних грошей [8]. У ролі грошей на перших порах використовувалися різні метали й вироби з них: залізо, мідь, бронза та ін. Згодом природні властивості золота і срібла (висока питома вага вартості вагової одиниці, обмежене поширення в природі, здатність тривалий час зберігати фізичні властивості, легко змінювати зовнішній вигляд, портативність тощо) в якості грошей виділили ці метали. В якості грошових металів золото і срібло функціонували в епоху золотого і срібного біметалізму, а наприкінці XIX ст. настала епоха золотого монометалізму. Золотий монометалізм знаменував апогей розвитку металевих грошей [2, 10].

Демонетизація – це повна втрата золотом та сріблом функцій грошей. У кінці IX ст. відбулася демонетизація срібла, а демонетизація золота – у 30-х роках XX ст.

Роль держави в усіх сферах суспільного життя, в тому числі і в грошовому обігу зростала, внаслідок цього об'єктивно виникла основа для запровадження неповноцінних грошей.

Неповноцінні гроші – це гроші, які набирають своєї вартості виключно в обігу, або гроші, які не мають власної субстанціональної вартості. Основними їх формами є білонна (розмінна) монета, паперові гроші

(казначейські зобов'язання), банківські зобов'язання (банкноти), депозитні вклади, квазігроші. Усі вони застосовуються як гроші лише тому, що, одержуючи їх як платежі, учасники ділових угод розраховують використати їх для майбутніх платежів. Довіра до цих форм грошей зумовила появу загальної назви – кредитні гроші.

Кредитні гроші – це гроші особливого типу, що не розмінні на золото, а в обіг випускаються центральним (національним) банком як банкноти. На основі банкнотного обігу грошей виникають банківські депозити (депозитні гроші), що стають базою чекового обігу. Кредитні гроші підпорядковуються дії закону грошового обігу та закономірностям руху позичкового капіталу, їх обертання також безпосередньо пов'язане з дією закону вартості, закону додаткової вартості та ін. В умовах золотого грошового обігу перехід грошової величини з однієї функції до іншої відбувався без зміни форми: із засобу обігу у засіб платежу і навпаки. Але сучасний спосіб виробництва обслуговується знаками вартості, що зумовлене зростанням ролі кредиту і грошей як способу платежу. В свою чергу кредитні гроші активно стимулювали концентрацію і централізацію капіталу [8].

Білонна монета (розмінна монета) найактивніше використовується в обігу, а тому найшвидше стирається. Карбується не з дорогоцінного металу, а із дешевого, що є необхідністю. Законодавчо встановленої форми, ваги, складу металу, певного зображення та номіналу зливок металу, який включає номінал вартості та використовується як засіб обігу і платежу.

Паперові гроші – нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою для покриття бюджетних витрат і наділяються нею примусовим курсом та законодавчо закріпленим обов'язком приймати у всіх видах платежів. Оскільки паперові гроші відірвані від вартості і реальних потреб обороту та емітуються державою для покриття бюджетного дефіциту, то їх ще називають декретними, або казначейськими грошима.

Наукова думка розрізняє такі відмінності золотих грошей від паперових (табл. 1):

Порівняльні відмінності золотих та паперових грошей

Золоті гроші	Паперові гроші
- Повноцінні; - мають суттєву внутрішню вартість; - виникають в результаті історичного розвитку товарного обігу; - є мірою вартості всіх інших товарів.	- Представники золота; - випускаються державним казначейством або центральним банком і перебувають в обігу з примусовими курсами; - є заміниками повноцінних грошей; - слугують засобом фіксації вартісних пропорцій.

За даними: [10]

Перші паперові гроші тривалого користування з'явилися в Китаї у X ст. Широкого розповсюдження паперові гроші набули лише наприкінці XVII – на початку XVIII ст. На територіях британських колоній у Північній Америці вперше вони були випущені в 1690 р. (штат Массачусетс). У Західній Європі паперові гроші увійшли в обіг у Франції в 1716-1721 рр. Паперові гроші функціонували у вигляді «континентальних» грошей у США з 1775 до 1780 р., так званих грінбеків – у 1861-1879 рр., нерозмінних на золото банкнот в Англії – в 1797 – 1815 рр. В Австрії паперові гроші розповсюджуються з 1762 р., в Росії – з 1769, в Італії – з 1866, в Пруссії – з 1806 р. [3, 8, 10].

Після відновлення української національної державності 1917р. з'явилась необхідність випустити власні гроші. Ухвалою Української Центральної Ради від 19.12.1917 року було вирішено випустити перші кредитні білети номінальною вартістю 100 карбованців. Вони були віддруковані в одній з українських друкарень Києва і з'явилися в обігу вже 24 грудня того ж року. Це були перші паперові гроші, на яких було поміщено зображення державного герба України — тризуба і написи українською мовою. Одночасно на банкнотах цієї емісії бачимо написи російською, єврейською та польською мовами.

Законом Української Народної Республіки від 1.03.1918 р. грошовою одиницею стала гривня, яка дорівнювала 1/2 карбованця і ділилася на 100 шагів. В обігу перебували грошові знаки вартістю 10, 25, 50, 100, 250, 1000 карбованців, а також 2, 5, 100, 500, 1000 і 2000 гривень. Гривні всіх номіналів, крім 5 гривень були надруковані у Берліні, 5 гривень випускались

у Станіславі (тепер м. Івано-Франківськ). Карбованцеві купюри друкувались у Києві, Кам'янці Подільському та в деяких інших містах. Поліграфічний рівень їх виконання значно гірший і у зв'язку з цим їх часто підробляли. Розмінна монета — шаги, випускались у вигляді поштових марок, номінальною вартістю 10, 20, 30, 40 та 50 шагів. Грошові знаки часів Української Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР мають високу мистецьку вартість [14, 16].

25 серпня 1996 року в засобах масової інформації було оголошено Указ Президента України Леоніда Кучми «Про грошову реформу в Україні» [9]. З 2 вересня 1996 року по 16 вересня 1996 року на території України функціонували у готівковому обігу гривня, а також український карбованець. Починаючи з 24 годин 16 вересня 1996 року, функціонування українського карбованця в готівковому обігу було припинено. З цього моменту єдиним законним засобом платежу на території України є гривня [1]. Грошова реформа в Україні стала надзвичайною подією для нашої держави, в результаті якої було створено один з невід'ємних атрибутів державності — національна валюта. Зарубіжні аналітики вітали здійснення грошової реформи в нашій державі, розглядаючи введення української валюти — гривні — як свідчення початку стабілізації української економіки.

В обігу знаходяться розмінні монети номіналом 1, 2, 5, 10, 25, 50 копійок та обігові монети номіналом 1 гривня. З колекційною метою виробляються пам'ятні та ювілейні монети номіналом 2, 5, 10, 20, 50, 100, 125, 200, 250, 500 гривень. Також виготовляються інвестиційні монети — срібні номіналом 1 гривня та золоті номіналом 2, 5, 10, 20 гривень. Перші монети були викарбувані у 1992 році, але в обіг вони надійшли тільки у 1996. Монети були виготовлені на Луганському набойному заводі та на Монетному дворі Італії [9, 14].

Праобразами паперових грошей були векселі, які використовувалися для оформлення заборгованості за торговельними угодами, та розписки про зберігання певної кількості дорогоцінного металу, наприклад, в ювелірній майстерні. Їх приймали для розрахунків, а в разі необхідності - пред'являли

для отримання відповідної кількості золотих чи срібних монет. **Вексель** – це абстрактне письмово оформлене боргове зобов'язання встановленого зразку, за яким одна сторона ділової угоди зобов'язується сплатити іншій певну суму грошей у вказаний термін [4]. Економічна суть векселя полягає в тому, що він є різновидом знаків вартості, цінним папером, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника сплатити визначену суму після збігу домовленого строку. Відмінності кредитних грошей від паперових (табл. 2):

Таблиця 2

Порівняльні відмінності кредитних та паперових грошей

Кредитні гроші	Паперові гроші
-Виникають з функції грошей як засобу платежу;	Виникають з функції грошей як засобу обігу;
-випускаються банком для кредитування ділових угод;	-емітуються державним органом або центральним банком від імені держави;
-не мають примусового курсу.	-наділені державою примусовим курсом, обов'язкові для прийняття.

За даними: [10]

Банкнота – вексель банку, що виписаний під придбані в своє розпорядження векселі приватних осіб. В такому розумінні її називають класичною банкнотою. Нині банкноти переважно становлять грошові знаки різного номіналу, що випускаються в обіг центральними емісійними банками, забезпечені всіма активами цих банків і масою товарів, що належать державі.

Чек – встановленої форми грошовий документ, який містить безумовний наказ власника рахунку (чекодавця) у кредитному закладі про виплату тримачеві чека вказаної суми. Чек виникає із правового стану власника депозиту і може використовуватися юридичними і фізичними особами для забезпечення безготівкових розрахунків, одержання готівки тощо.

Депозитні гроші – різновид кредитних грошей, що не мають речового виразу та існують лише у вигляді записів на рахунках у банках. Депозитні гроші виникли на стадії високого розвитку банківської системи, коли кожний суб'єкт грошових відносин може вільно вкласти гроші до банку (депозит) і

здійснити ними необхідні операції. Це здешевлює вартість розрахунків, надає зручності в їх проведенні і водночас суттєво обмежує готівкові платежі. З метою розширення переваг депозитних грошей використовуються дебетові картки.

Дебетові картки – це сучасні платіжні інструменти, які випускаються фінансово-кредитними установами. Дебетові картки надають власникові депозитного вкладу оперативну можливість здійснювати трансакційні операції з власного банківського рахунку та користуватися іншими послугами. У розрахунках вони забезпечують можливість використання різної валюти, ними здійснюють розміщення готівки з наступним поновленням рахунку в реальному часі. Дебетові картки використовують також замість карток для банкоматів.

Електронні гроші – умовна назва грошових засобів, які використовуються їх власниками за допомогою електронної системи банківських послуг. Фактично, це абстрактні кредитні гроші, що обертаються не у формі паперових носіїв, а через впровадження до сфери розрахунків комп'ютерної техніки і сучасних систем зв'язку. Електронні гроші є найбільш економним і зручним носієм грошової функції, значно прискорюють безготівкові розрахунки. На основі електронних грошей виникли кредитні картки.

Кредитна картка – іменний грошовий оплатно-розрахунковий банківський документ, що видається вкладникові банку для безготівкової оплати придбаних ним товарів чи послуг.

Квazігроші, або майже гроші – це специфічні грошові форми, в яких грошова суть істотно послаблена, відхиляється від загальноприйнятих, стандартних форм [7, 8, 10].

Нині грошима називають усе, що є носієм купівельної спроможності і приймається як плата за товари й послуги. Ось чому до грошей відносять банкноти, монети, банківські активи, боргові зобов'язання, а також товарні гроші, тобто споживчі товари, що можуть використовуватися як засіб обміну.

Для цього вони повинні мати наступні властивості:

- а) стабільність, тобто якомога триваліше зберігати однакову купівельну силу. Де відсутня стабільність, там гроші витрачаються, щоб не знецінитись, або ж відкладаються у надії, що зростуть у своїй вартості;
- б) портативність - здатність легко переміщуватися, бути невеликими, щоб люди могли їх носити і використовувати в потрібних розрахунках;
- в) зносостійкість - виготовлятися з міцного матеріалу. Приміром, купюри гривні витримують понад 400 згинань і надійно гарантують тривале перебування у каналах обігу;
- г) однорідність - гроші одного й того ж номіналу незалежно від форми повинні мати однакову вартість;
- д) подільність - здатність ділитися на частини і мати кратні номінали;
- е) пізнаваність - гроші мають бути легко пізнаваними за характерними ознаками і важкими для фальшування [10, 13].

Види грошей : *Готівка* – це гроші, які виготовлені з паперу чи іншого малоцінного матеріалу і використовуються у функціях засобу обігу та в ряді випадків засобу платежу. *Безготівкові гроші* – це грошові кошти на банківських рахунках, які використовуються для оплати, взаємних розрахунків за допомогою перерахувань з одного рахунку на інший.

Історія грошового обігу допомагає простежити зміни, що відбулися у формах грошей. Теорія групує сучасні гроші за різноманітними класифікаційними ознаками, а практика вказує на властивості, що їх повинні мати готівкові гроші для забезпечення потреб обміну.

Отже, можна зробити таке визначення поняття грошей, як економічної категорії: гроші – це особливий товар, який служить загальним еквівалентом. А загальний еквівалент – це товар, який виражає вартість іншого товару [13].

Кемпбелл Р. Макконнелл використовував чудову фразу, яка коротко і яскраво характеризує гроші: "Гроші зачаровують людей. Гроші мучать людей, які в поті чола заробляють їх. Люди вигадують найоригінальніші способи, щоб роздобути їх, і найрізноманітніші способи, щоб їх розтратити..."

Люди зроблять майже все заради грошей... Гроші зроблять майже все для людей. Гроші – це загадка, яка змінює людей, приваблює і зачаровує..."

Гроші потрапляють у сферу інтересів різних наук: економіки і фінансів, соціології і філософії, історії та археології, етики та права. І скрізь вони одержують якийсь новий вимір, нове звучання, відіграють нову роль.

Література:

1. Постанова КМУ і НБУ від 28 травня 1994 р. № 335 «Про вилучення з обігу купонів номіналом 10 і 25 карбованців».
2. Алексеев І.В., Колісник М.К., Вівчар О.Й. та ін. Гроші та кредит: Навч. посібник / І.В. Алексеев, М.К. Колісник, О.Й. Вівчар, П.Г. Ільчук, І.Ю. Кондрат. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2004.- 168 с.
3. Віталій Черноіваненко. Історія паперових грошей України 1917—1920 років. *Дзеркало тижня*, № 37 (361) 22 — 28 вересня 2001. Текст доступний українською та російською мовами.
4. Готівкові розрахунки / Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011– 558 с.
5. Гроші та кредит: підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред.. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
6. Гроші та кредит: підручник / С.К. Реверчук [та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – К.: Знання, 2011. – 382 с.
7. Гроші в нашому суспільстві // с-т Панянка, Ольга Зозуля [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.turkaramamotoru.com/uk/%D0%93%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96-29236.html>
8. Гасанов С.С., Передерієнко Н.І., Котляревський Я.В., Мартинів В.В. Гроші та кредит: підручник / С.С. Гасанов та ін. – Львів: Українська академія друкарства, 2011. – 445 с.

9. Галерея банкнот. [Електронний ресурс] <http://egrivna.com/paperovigroshi-ukrayini-asotsiatsiya-numizmativ-i-kolektsioneriv-moneti/>
10. Демківський А.В. Гроші та кредит. Навчальний посібник. – Київ: Дакор, 2007. – 528с.
11. З історії українських грошей. *Дзеркало тижня*, № 33 (612) 2 — 8 вересня 2006.
12. Орест Субтельний «Україна: Історія». – Київ «Либідь». – 1992. – 720с.
13. Тимчишин-Чемерис Ю.В. Теоретичне осмислення сутності грошей у концепціях виникнення та підходах. / Ю.В. Тимчишин-Чемерис // Міжнародний Науковий Журнал (International Scientific Journal) ІНТЕРНАУКА: Збірник наукових праць. – Випуск 11 (21). – Київ: 2016. – 119-124 с.
14. Тимчишин-Чемерис Ю.В., Цьона Г.Ю. Гроші на теренах української землі – з прадавніх часів до сьогодення. / Ю.В. Тимчишин-Чемерис, Г.Ю. Цьона // Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт VII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ – Прага – Відень, «30» листопада 2016 року), / Фінансово-економічна наукова рада, 2016. – 76-82 с.
15. The Ukrainian Philatelic and Numismatic Society — Introduction to Ukrainian Philately (англ.)
16. Ющенко В., Панченко В. Історія української гривні. Посібник. – К.: Бібліотека українця, 1997. – 107 с.